

Näringsdepartementet
Miljödepartementet

Klimat- och energipolitik för en hållbar framtid

I dag presenterar regeringen två propositioner som tillsammans utgör *En sammanhållen klimat- och energipolitik* för perioden fram till år 2020. Det förslag vi presenterar utgör sammantaget den mest ambitiösa klimat- och energipolitik som något land i Europa presenterat.

Regeringen föreslår mål och strategier som bland annat innebär att halva Sveriges energianvändning år 2020 ska komma från förnybara energikällor, att landet år 2030 ska ha en fordonsflotta som är oberoende av fossil energi och att Sveriges nettoutsläpp av växthusgaser vid mitten av detta sekel ska vara noll. Vårt klimatmål för år 2020 innebär att utsläppen av växthusgaser ska ha minskat med 40 procent.

De propositioner för *En sammanhållen klimat- och energipolitik* vi idag presenterar är resultatet av en lång process. Så snart alliansregeringen tillträtt startade vi ett aktivt arbete för att driva på arbetet i EU med att formulera ambitiösa klimat- och energimål för hela unionen, med sikte på år 2020. Den processen slutfördes strax före årsskiftet, då EU genom en konkret och gemensam överenskommelse befäste sin ledande position i världen vad gäller att lösa de globala klimatproblemen. Regeringen fortsätter nu sitt internationella arbete och siktar mot ett långtgående globalt klimatavtal vid FN:s klimatkonferens i Köpenhamn i december 2009, där Sverige kommer att ha en central position som ordförande i EU.

För att klara klimatutmaningen och skapa en hållbar energiförsörjning krävs både samverkan mellan världens alla länder och mellan alla delar av samhället. Därför har regeringen vänt sig till hela samhället i olika forum för att diskutera den omställning som nu förestår. För att skapa förutsättningar för en bred politisk uppslutning tillsattes den parlamentariska klimatberedningen som gav förslag till mål och åtgärder. Sveriges främsta experter på klimatområdet utsågs att ingå i

Vetenskapliga rådet, som på vetenskaplig grund lade förslag till Sveriges klimatmål.

Mot denna bakgrund överlämnar regeringen inom kort förslag till riksdagen om en samlad klimat- och energipolitik för miljö, konkurrenskraft och trygghet. En konkret strategi presenteras för att snabbt ta Sverige ur beroendet av fossil energi och kraftfullt minska vår negativa klimatpåverkan. Detta ställer krav på både företag och medborgare, men skapar också nya möjligheter och en väg ut ur den ekonomiska krisen - i riktning mot ett rättvis och hållbar global utveckling.

Satsningen på förnybar energi och effektivare energianvändning stärker svensk konkurrenskraft och ger svensk forskning och svenska företag en ledande roll i den globala klimatomställningen. Vi lägger grunden för nya innovationer, nya företag och nya jobb i gröna framtidsbranscher.

Sammanfattning av klimat- och energipropositionerna

Regeringens förslag lämnas i form av två propositioner. I den klimatpolitiska propositionen anges målnivåer för utsläpp av växthusgaser och en samlad åtgärdsplan för att uppnå målen. I den energipolitiska propositionen lämnas förslag avseende energisektorn.

De handlingsplaner som föreslås för en fossiloberoende transportsektor och för att främja förnybar energi och energieffektivisering är avgörande för att uppnå de klimatpolitiska målen. Regeringen har valt att redovisa handlingsplanen för fossiloberoende fordonsflotta i den klimatpolitiska propositionen och handlingsplanerna för energieffektivisering och förnybar energi i den energipolitiska propositionen.

Klimat- och energimål till år 2020

Regeringen formulerar i propositionerna en rad mål för klimat- och energipolitiken till år 2020:

- 40 procent minskning av klimatutsläppen. Målet avser den icke handlande sektorn.
- 50 procent förnybar energi.
- 20 procent effektivare energianvändning.
- 10 procent förnybar energi i transportsektorn.

Tre handlingsplaner för klimat- och energiomställning

I propositionerna återfinns tre handlingsplaner för klimat- och energiomställningen och en åtgärdsplan för att minska utsläppen med 40 procent.

1. Handlingsplan för förnybar energi

För att nå målet om 50 procent förnybar energi presenterar regeringen en handlingsplan för förnybar energi. Insatserna består bland annat av en höjning av ambitionen i elcertifikatsystemet, fortsatt arbete för att underlätta nätanslutningar för förnybar el och en planeringsram för vindkraft på 30 TWh.

2. Handlingsplan för energieffektivisering

Regeringen tillför 300 miljoner kronor per år under åren 2010-2014. En rad åtgärder presenteras för att Sverige ska nå de föreslagna målen och uppfylla kraven i det s.k. energitjänstedirektivet. Satsningarna inriktas främst på att undanröja informations- och kunskapsbrister för att medvetandegöra bland hushåll och företag att det är möjligt att spara pengar, energi och miljö genom energieffektiviseringsåtgärder. Regeringen återkommer i budgetpropositionen för 2010 med förslag till den närmare fördelningen av medel mellan olika åtgärder i programmet för energieffektivisering.

3. Handlingsplan för fossiloberoende fordonsflotta

Målet är att Sverige ska år 2030 ha en fordonsflotta som är oberoende av fossila bränslen. Generella styrmedel som sätter ett pris på utsläppen av växthusgaser utgör grunden för omställningen av val av bränsle kompletteras med förmånliga villkor till bilar med låg miljöbelastning och alternativa drivmedel. Låginblandning av biodrivmedel ökas och satsningar inleds på laddhybrider och elbilar.

Åtgärder för att minska utsläppen med 40 procent

En särskild åtgärdsplan presenteras för hur Sverige ska minska sina utsläpp med 20 miljoner ton till 2020. Målet nås med en kombination av åtgärder i Sverige (2/3) och gröna investeringar i andra EU-länder och i utvecklingsländer.

Fördjupning av innehåll i klimat- och energipropositionerna

Utsläppsmål för Sverige 2020

Utsläppen för Sverige bör för år 2020 vara 40 procent lägre än utsläppen år 1990. Målet gäller för de verksamheter som inte omfattas av systemet för handel med utsläppsrätter. Det innebär att utsläppen av växthusgaser år 2020 ska vara ca 20 miljoner ton koldioxidekvivalenter lägre för den icke handlande sektorn i förhållande till 1990 års nivå. Minskningen ska ske genom utsläppsreduktioner i Sverige och i form av investeringar i andra EU-länder eller flexibla mekanismer enligt Kyotoprotokollet som CDM (Clean Development Mechanisms).

För de verksamheter som omfattas av EU:s system för handel med utsläppsrätter bestäms ambitionen för minskningen av utsläppen gemensamt på EU-nivån inom ramen för handelssystemets regler. Dessa utsläppsminskningar ingår därmed inte i det nationella målet.

Det nationella målet ska ge ett starkt bidrag till en global och övergripande klimatöverenskommelse. Sveriges egna mål förväntas vara mer ambitiöst än det åtagande som Sveriges får inom ramen för EU:s samarbete. Regeringen höjer även ambitionen jämfört med klimatberedningen (38 procent) och det vetenskapliga rådet (20-25 procent). Den tidigare regeringen gjorde i sin klimatproposition våren 2006 bedömningen att utsläppen för Sverige bör vara 25 procent lägre 2020 än utsläppen år 1990.

Långsiktigt mål

Den globala ökningen av medeltemperaturen begränsas till högst två grader Celsius. Sveriges klimatpolitik utformas så att den bidrar till att koncentrationen av växthusgaser i atmosfären på lång sikt stabiliseras på högst 400 miljondelar koldioxidekvivalenter (ppmv CO₂e).

Visionen är att Sveriges nettoutsläpp år 2050 är noll. Denna inriktning innebär att Sverige tar ledningen för att genomföra de globala utsläppsreduktioner som är nödvändiga på lång sikt.

Åtgärder för att minska utsläppen med 40 procent

Det nationella målet nås med en kombination av åtgärder i Sverige och genom internationella klimatinvesteringar, så kallade flexibla mekanismer enligt Kyotoprotokollet eller mekanismer som ingår i ett framtida klimatavtal.

<u>Beräknad reduktion mellan 1990 och 2020 (ca miljoner ton)</u>	
Utsläppsminskningar mellan 1990–2007	4
Prognos beslutade nationella åtgärder 2008-2020	5
Utvecklade ekonomiska styrmedel 2010-2020	2
Nationellt genomförande av EU:s Klimat och energipaket	2
Reduktion övriga åtgärder	0,3
<u>Klimatinvesteringar inom EU och i utvecklingsländer</u>	<u>6,7</u>
Totalt	20

Sedan 1990 och fram till 2007 har utsläppen minskat med fyra miljoner ton i den icke handlande sektorn. 16 miljoner ton, tre fjärdelar, återstår således för att nå målet på 40 procent.

De befintliga styrmedel som beslutats ger, enligt Naturvårdsverkets prognos, ytterligare utsläppsminskningar mellan 2008 och 2020 på cirka fem miljoner ton koldioxidekvivalenter.

Regeringen har föreslagit förändrade skatter och andra utvecklade ekonomiska styrmedel som fram till 2020 sammantaget bedöms leda till minskade utsläppen med två miljoner ton. Ekonomiska styrmedel sätter pris på utsläppen och gör det dyrare att använda det som förstör klimatet. Bland styrmedlen kan nämnas ökad koldioxidrelatering av fordonskatterna, nedsatt fordonskatt för miljöbilar, höjda drivmedelsskatter för fossila bränslen, minskad nedsättning av koldioxidskatten för industrin och jordbruket och ökad koldioxidskatt.

Det klimat- och energipaket som EU:s ledare kom överens om i december 2008 utgör en central del av den svenska politiken för att begränsa utsläppen även i den icke handlade sektorn. Lagstiftningen med bindande avgaskrav på fordon införs successivt införs från och med 2012, med 120 gram per kilometer därefter till 95 gram per kilometer år 2020. Tillsammans med förnybarhetsdirektivet som möjliggör att ökad inblandning av förnybara drivmedel i bensin och diesel, samt kommande krav på lätta lastbilar bidrar åtgärderna med två miljoner ton koldioxidekvivalenter i utsläppsminskning fram till 2020.

Övriga nationella åtgärder som beskrivs i propositionen beräknas sammantaget minska utsläppen med minst 0,3 miljoner ton.

Gröna investeringar i utvecklingsländer är avgörande för en tillräckligt långtgående global överenskommelse. En tredjedel av Sveriges reduktion till år 2020, 6,7 miljoner ton, görs i form av investeringar i andra EU-länder eller flexibla mekanismer som CDM. Dessa utsläppsreduktioner kan tillgodoräknas Sverige.

Med samlade åtgärdsplanen anger regeringen en konkret väg för att minska Sveriges utsläpp för den icke handlande sektorn med 40 procent mellan 1990 och 2020.

Energipolitiska mål

Regeringen föreslår att andelen förnybar energi bör vara minst 50 procent av den totala energianvändningen och minst 10 procent i transportsektorn år 2020. Regeringen sätter även upp ett mål om 20 procents effektivare energianvändning till år 2020.

EU-direktivet om förnybar energi ställer krav på att Sverige ska uppnå en andel om minst 49 procent förnybar energi 2020. Sverige har förutsättningar att ha en hög ambitionsnivå och en ökad andel förnybar energi är dessutom gynnsam för att nå de övergripande målen om ekologisk hållbarhet, konkurrenskraft och försörjningstrygghet. Regeringen föreslår därför ett högre mål för förnybar energi än det som EU direktivet ställer upp.

Energieffektiviseringsmålet till 2020 ska omfatta samtliga samhällets sektorer och inkludera effektiviseringar i alla steg av energitillförseln. Målet innebär att energianvändningen per BNP-enhet minskas med 20 procent mellan 2008 och 2020.

Tre handlingsplaner för klimat- och energiomställning

1. Handlingsplan för förnybar energi

För att målet om 50 procent förnybar energi ska ambitionen i elcertifikatsystemet höjas. Det nya målet för produktionen av förnybar el innebär en ökning i nivå med 25 TWh till år 2020 jämfört med 2002 års nivå. Energimyndigheten ska få i uppdrag att analysera och ge förslag på hur ambitionshöjningen ska genomföras.

Regeringen fortsätter arbetet med att underlätta nätanslutningar för förnybar el. Förutsättningarna för anslutningar av havsbaserad vindkraft ska särskilt studeras.

För att underlätta utbyggnaden av vindkraft föreslås en planeringsram för vindkraft på 30 TWh, varav 20 TWh på land och 10 TWh till havs. Planeringsramen innebär bl a att kommuner och landsting i sina översiktsplaner identifierar lämpliga områden för vindkraft motsvarande sammanlagt 30 TWh.

Biogas kan få en viktig roll i det framtida svenska energisystemet. Därför bör den lovande utveckling med biogas för fordon som inletts i Sverige fortsätta stimuleras.

Regeringen anser att Landsbygdsprogrammet för perioden 2007-2013 bör utnyttjas för att stödja och utveckla produktion och förädling av förnybar energi. Jord- och skogsbruk är viktiga sektorer för framställning av förnybar energi. Att öka användningen av förnybar energi innebär dessutom stora möjligheter för utveckling av företagande på landsbygden.

En mer detaljerad handlingsplan för att nå målet för den förnybara energin kommer att presenteras senast i juni 2010.

2. Handlingsplan för energieffektivisering

Regeringen presenterar en handlingsplan för energieffektivisering. Ett ambitiöst mål om 20 procent effektivare energianvändning till 2020 föreslås. De utökade satsningarna på energieffektivisering syftar dels till att Sverige ska uppfylla kraven i det s.k. energitjänstedirektivet, dels till att nå det föreslagna målet.

Regeringen tillför 300 miljoner kronor per år under åren 2010-2014 - en fördubbling av dagens medel. De satsningar som redan bedrivs och är framgångsrika förstärks avsevärt. Fokus läggs på att undanröja informations- och kunskapsbrister. Det är viktigt att medvetandegöra bland hushåll och företag att det finns möjligheter att spara pengar, energi och miljö genom energieffektiviseringsåtgärder.

Den offentliga sektorn ska vara ledande i energieffektiviseringsarbetet. Högre krav ställs på myndigheter att upphandla mer energieffektiva produkter och identifiera den energieffektiviseringspotential som finns. Kommuner och landsting erbjuds möjligheten att ingå frivilliga energieffektiviseringsavtal. I gengäld ska de fastställa mål för energieffektivitet och ställa tydligare krav på energieffektivitet i upphandlingar.

Inom industrin breddas satsningarna. För företag som inte ingår i det befintliga programmet för energieffektivisering i energiintensiv industri utgår en check för att genomföra en s.k. energikartläggning.

För att ställa om samhället mot att bli mer energieffektivt krävs att det finns energieffektiva produkter att erbjuda konsumenterna. Regeringen förstärker de framgångsrika satsningarna på teknikupphandling och marknadsintroduktion av energieffektiv teknik.

Krav på individuell mätning av el och varmvatten införs vid ny- och ombyggnad. Ett energieffektivt beteende uppmuntras när kostnaden för energianvändningen blir tydligare.

3. Handlingsplan för fossiloberoende fordonsflotta

Sverige bör år 2030 bör ha en fordonsflotta som är oberoende av fossila bränslen. Transportsystemet är i dag nästan helt beroende av fossila bränslen och domineras av vägtransporter. Utsläppen från inrikes transporter utgjorde närmare en tredjedel av de samlade utsläppen i Sverige år 2007. Svensk industri kan bli världsledande i omställningen, bland annat genom utveckling av hybridfordon, elbilar och biodrivmedel.

Generella styrmedel som sätter ett pris på utsläppen av växthusgaser bör utgöra grunden i arbetet med att minska transportsektorns klimatpåverkan. Dessa styrmedel behöver kompletteras med mer riktade styrmedel som ytterligare främjar utvecklingen mot en transportsektor som är oberoende av fossila bränslen. Regeringen föreslår nu flera skatteförändringar och skärpta ekonomiska styrmedel, bl.a. fordonskattebefrielse för miljöbilar, som gör det dyrare att använda fossil energi och billigare att använda det som är bra för miljön.

Regeringen avser att inleda en dialog med sektorns olika aktörer för att fortsätta utveckla handlingsplanen med:

Stärkt fordonskluster. Långsiktiga satsningar stärker det svenska fordonsklustrets konkurrenskraft och för en mer miljöanpassad fordonsteknik och drivmedelsutveckling.

Förlängt bidrag för etablera tankställen för förnybara drivmedel.

Ökad låginblandning av biodrivmedel. För snabb ökning av biodrivmedel är regeringen angelägen om att tidigt genomföra det nya bränslekvalitetsdirektivet som ger möjlighet att blanda in upp till 10 procent etanol respektive sju procent biodiesel (FAME).

Bindande utsläppskrav för biltillverkarna. Kraven sätts på i genomsnitt högst 120 gram koldioxid per kilometer för nya personbilar. Kravet skärps successivt ned till 95 gram koldioxid/km i genomsnitt år 2020.

Hållbarhetskriterier för produktion av biodrivmedel. Framställningen av biodrivmedel och andra flytande biobränslen måste uppfylla hållbarhetskriterier för att få räknas av mot nationella mål för andel förnybar energi.

Kvotplikt för biodrivmedel. Regeringen har givit Statens energimyndighet i uppdrag att analysera förutsättningarna för och konsekvenser av ett kvotpliktsystem för att påskynda introduktionen av förnybara drivmedel i transportsektorn.

Fortsatta satsningar på biogas. Potentialen för framställning av biogas från olika typer av organiskt avfall i samhället ska tas tillvara som drivmedel i transportsektorn.

Fortsatta satsningar på andra generationens biodrivmedel. Utvecklingen av den andra generationens biodrivmedel stöds och 875 miljoner kronor för perioden 2009–2011 avsätts för kommersialisering av ny energiteknik, bl.a. demonstrationsanläggningar för biodrivmedel.

Elbilar och laddhybrider. Uppdrag att ta fram ett samlat kunskapsunderlag om marknaden för elbilar och laddhybrider ska ge bättre förståelse för om och hur denna marknad behöver ytterligare stimulans.

Regeringen verkar även för förbättrad konsumentinformation om bilar bränsleförbrukning inom EU, öka kunskapen om sparsam körning samt ökad hastighetsefterlevnad.

Flyget bör i högre utsträckning än i dag bära sina kostnader för utsläppen. Flyget kommer från och med 2012 ingå i EU:s system för utsläppshandel, därmed sätts pris på flygets utsläpp.

Klimatskattepaket

Skatter på energi och utsläpp är effektiva styrmedel för att nå målen inom klimat- och energiområdet. Genom att förändra skatter och andra styrmedel kan man påverka attityder och beteenden hos både hushåll och företag.

Regeringen har i tidigare budgetar genomfört omfattande skatteförändringar för att minska utsläppen. I *En sammanhållen klimat- och energipolitik* presenteras förändringar av olika skatter och stöd för att minska utsläppen av växthusgaser med ytterligare 2 miljoner ton till 2020, utöver de stora minskningar som nu gällande styrmedel beräknas ge. Inriktningen bör vara att framtida skattehöjningar på energi- och miljöområdena för företag och hushåll balanseras av motsvarande skattelättnader.

För att stimulera och öka takten i en övergång till en mer miljövänlig fordonspark föreslås i klimatpropositionen att nya miljöbilar befrias från fordonsskatt under de första fem åren. Dagens miljöbilspremie ersätts därmed med en långsiktig skattebefrielse. Ändringen bör träda i kraft den 1 januari 2010, men gälla retroaktivt och tillämpas för bilar som tas i bruk från och med den 1 juli 2009. Dagens miljöbilsdefinition gäller och bensin- och dieseldrivna personbilar som släpper ut mindre än 120 gram koldioxid per kilometer vid blandad körning kommer också att vara befriade från fordonsskatt. En skillnad jämfört med dagens miljöbilspremie är att skattebefrielsen gäller inte bara bilar som köps av privatpersoner utan även de som köps av företag, t ex förmånsbilar.

Beskattningen av utsläppen genom att öka koldioxidrelateringen i fordonsskatten. Koldioxidbeloppet i fordonsskatten höjs från 15 till 20 kronor, vilket innebär att skatten från och med 2011 höjs med 5 kronor för varje gram koldioxid en bil släpper ut. Nya lätta lastbilar, lätta bussar och husbilar inordnas i den koldioxidbaserade fordonsskatten. Bränslefaktorn för dieslbilar sänks och miljöfaktorn ersätts med ett fast belopp. Sammantaget innebär det att fordonsskatten på dieslbilar sänks.

Energiskatten på diesel höjs i två steg med sammanlagt 40 öre per liter. En första höjning med 20 öre bör ske den 1 januari 2011 och en andra höjning med 20 öre den 1 januari 2013. För att kompensera den tunga trafiken för ökade skattekostnader som följer av dieselskattehöjningar bör även fordonsskatten för tunga lastbilar och tunga bussar sänkas.

Skatten på förbränning av hushållsavfall bör slopas från den 1 september 2010. Denna skatt infördes den 1 juli 2006, men har visat sig ha en obetydlig styreffekt och endast leda till onödiga transporter av hushållsavfallet. Finansieringen sker genom att den generella koldioxidskatten höjs med 1 öre per kg koldioxid.

Dagens nedsättning av koldioxidskatten för energiintensiva företag (den s.k. 0,8 procentregeln) föreslås fasas ut i två steg. Dessutom vill regeringen att ekonomiska styrmedel för anläggningar som omfattas av EU:s system för handel med utsläppsrätter samordnas i högre utsträckning.

Den nedsättning av koldioxidskatten för uppvärmning inom jordbruk, skogsbruk och vattenbruk samt industri som inte omfattas EU:s system för handel med utsläppsrätter minskar. Skattenivån höjs från 21 procent till 30 procent 2011 och till 60 procent 2015. Dessutom föreslås att återbetalningen av koldioxidskatten för diesel i jordbruks- och skogsbruksmaskiner sänks.

Nivån på koldioxidskatten bör, utöver den årliga justeringen enligt konsumentprisindex, framöver anpassas i den omfattning och takt som tillsammans med övriga förändringar av ekonomiska styrmedel ger den sammanlagda minskningen av utsläppen av växthusgaser med ytterligare 2 miljoner ton år 2020.

Kärnkraft

Kärnkraften kommer att vara en viktig del av svensk elproduktion under överskådlig tid. Med ett ökande fokus på klimatförändringarna uppfyller kärnkraften ett av de viktigaste kraven som ställs på dagens energikällor, nämligen att den endast innebär låga utsläpp av växthusgaser.

Regeringen avser att inom kort återkomma till riksdagen med förslag om avskaffande av avvecklingslagen. En utredning ges i uppdrag att ta fram förslag till sådan ny lagstiftning för den samhälleliga prövningen av nya anläggningar som möjliggör kontrollerade generationsskiften i det svenska kärnkraftsbeståndet. I och med detta kan förbudet mot nybyggnad i kärntekniklagen tas bort.

En förutsättning för utformningen av det nya regelverket är att tillstånd endast ges till nya reaktorer om de ersätter någon av nuvarande tio reaktorer och endast på befintliga platser. Något statligt stöd för kärnkraft i form av direkta eller indirekta subventioner kan inte påräknas. Viktiga förutsättningar för fortsatt drift av kärnkraften är att säkerhetskraven fortsätter att skärpas successivt och att ansvaret för olyckor skärps i enlighet med de möjligheter som ges av rådande internationella konventioner.

Gröna investeringar i utvecklingsländer och utvecklingsamarbete

Investeringar i utvecklingsländer för att minska utsläppen är centrala för att globalt nå tillräckligt stora utsläppsminskningar. En viktig förutsättning för en global överenskommelse är att industriländerna kan redovisa att man lever upp till de åtaganden som den nuvarande klimatregimen innebär. En annan viktig förutsättning är att en framtida regim kan underbyggas med insatser till stöd för tekniköverföring, spridning, kunskap och kapacitetsutveckling i u-länderna som grund för anpassningsåtgärder och utsläppsreduktioner.

Gröna investeringar, såsom CDM, är därmed avgörande för att få till stånd en internationell klimatöverenskommelse och för att mobilisera kapital för tillräckliga utsläppsminskningar. Snabbt växande ekonomier ska inte behöva investera fast sig i ett fossilberoende. Det handlar om solidaritet, men även om att få största möjliga klimatnytta för varje satsad krona.

Klimatförändringen har en direkt koppling till utvecklingen i utvecklingsländerna, särskilt i de minst utvecklade länderna och för de mest sårbara befolkningsgrupperna. Många utvecklingsländer är särskilt utsatta och sårbara för climateffekter. Under 2009–2011 satsar regeringen drygt 4 miljarder kr på klimat och utveckling i biståndet. Insatser för att stödja anpassning till klimatförändringarna kan innebära åtgärder som syftar till att minska människors sårbarhet, exempelvis investeringar i hälsa, sanitet och tillgång till vatten, liksom projekt som är direkt relaterade till klimat, exempelvis väderprognoser och byggande av vallar.

Effektiva energimarknader

Välfungerande energimarknader skapar bättre förutsättningar för både energitillförsel, miljö och tillväxt. En nordisk elmarknad är nödvändig för ett effektivt utnyttjande av gemensamma produktionsresurser i Norden. Flaskhalsar i det nordiska elnätet och mellan Norden och kontinenten ska byggas bort.

Fjärrvärme och kraftvärme ger möjlighet att ta tillvara energi som annars går förlorat och att utnyttja samhällets energiresurser så effektivt som möjligt. Utvecklingen av gasmarknaden och infrastruktur bör ske på ett sätt som understödjer en successiv introduktion av biogas.

Ökad satsning på klimatanpassning

Klimatförändringar leder till exempel till ökade risker för översvämningar, risk för skred och ras som effekt av ökning av intensiv nederbörd och ökande vattenflöden. Politiken för klimatanpassning utvecklas. Regeringen har avsatt 300 miljoner kronor för 2009-2011.

- Länsstyrelserna får ett övergripande regionalt samordningsansvar för klimatanpassning. För detta arbete anvisas 25 mkr per år 2009-2011.
- Lantmäteriet får 40 mkr per år 2009-2011 för att ta fram en ny höjddatabas för att förbättra kunskapsunderlaget för bedömningen av risker och planering av åtgärder vad gäller att minimera riskerna för ras och skred.
- Behovet av att anpassa samhällsplaneringen till ökade risker för ras och skred kommer att hanteras i samband med den översyn av plan- och bygglagen som nu genomförs.
- Naturvårdsverket kommer att få i uppdrag att utreda klimatförändringarnas effekter på förlusten av biologisk mångfald och ekosystemtjänster liksom möjliga åtgärder för att begränsa de negativa effekterna.